

werd medegedeeld, dat de inheemsche alle uit het land van Vaals zijn, wat opnieuw door den eigenaar werd bevestigd. De (locale) collectie, zoo laat de preparateur thans verder weten, is niet compleet. Hij heeft echter destijds lang en ijverig, niet zelden des nachts, aan de vlindersport gedaan, en wel in de jaren 1900—1918. Hij heeft de verzamelde vlinders alle zelf gevangen. Een exemplaar, n.l. *Cossus ligniperda* heeft hij als rups 2 jaar in een glas, waarin zaagmeel en een stuk vermolmd hout, levend gehouden, toen ze zich verpopte. Tegen den avond, zoo vertelt hij nog, hing hij gedroogde appelschijven, in bier gedrenkt, in de boschstruiken in de omgeving en vond er 's morgens de vlinders dronken onder liggen. Of wel toog hij er reeds tegen den lateren avond heen en verschalkte ze bij lamplicht.

De verzameling is niet van namen voorzien. Haast alle heeft hij vroeger gekend, doch heeft er vele vergeten. De volgende mogen worden genoemd:

Melanargia galathea; *Saturnia pavonia*; *Vanessa cardui*; *Sphinx nerii*; *Catocala fraxini*; *Sphinx ligustri* (mannetje en wijfje, beide aan een straat-

lantaarn gevangen); *Acherontia atropos*; *Argynis paphia*; *Melitaea cinxia*; *Vanessa antiopa*; *Colias hyale*; *Apatura iris*; *Papilio podalirius*.

Dit zijn enkele exemplaren, die de bezitter nog weet thuis te brengen. De determinaties zijn door hem geschied aan de hand van het boek van Franz Strässle (1898).

De heer Rijk, die onmiddellijk de collectie is gaan zien, bericht, dat de determinaties juist zijn en dat in de collectie bovendien nog voorkwamen *Limenitis populi* ♂, *Pamphila palaemon*, *Parasemia plantaginis* en *Larentia hastata*.

Belangstellenden kunnen nog steeds de collectie komen zien.

De heer Marquet schenkt aan 't Museum een aantal fossielen uit 't Kunrader krijt, waaronder een zeer fraai exemplaar van *Bacculites spec.*

De heer v. Rummelen overhandigt namens Dr. Jongmans een exemplaar van 't Jaarverslag 1930 van het Geol. Bureau voor het Ned. Mijngebied. De Voorzitter accepteert onder dankzegging deze nieuwe aanwinst voor de bibliotheek.

Te ongeveer half negen wordt de vergadering gesloten.

KAN DE TERM „LÖSSOÏDEN” IN DE NEDERLANDSCHE TAAL AANVAARD WORDEN?

door

F. H. VAN RUMMELEN.

Naar aanleiding van bij hem ingekomen opmerkingen stelde onze Hoofd-Redacteur, Pater Dr. H. Schmitz S. J., mij, op de vergadering van 4 November 1931, de vraag, of de term „Lössoïden” in onze taal zonder meer aanvaard kan worden. Hij maakte de opmerking, dat hier een Grieksche uitgang gekoppeld was aan den zuiveren Duitschen term „Löss”. Is dit taalkundig wel geoorloofd?

Geen taalkundige zijnde, was de beantwoording dezer vraag voor mij niet zonder moeilijkheden. Zooals bekend, is de term door een onzer taalgeleerden voor mij opgesteld. Zijn naam waarborgt mij, dat deze term taalkundig wel juist zal zijn.

Nu er echter bedenkingen tegen aangevoerd worden, wil ik hier onderzoeken, of deze steekhoudend zijn. Hierbij ligt het niet in mijn bedoeling, om een oratio pro domo te schrijven. Als leek op taalgebied wil ik alleen trachten aan te toonen, dat de taalkundige, die mij zijn zeer gewaardeerde hulp verleende, bij het samenstellen van den term „Lössoïde(n)” steun kan en kon vinden in tal van voorbeelden in de wetenschappelijke literatuur.

In feite geef ik hierbij alleen de kennis weer, die mijn raadsman mij, over dit onderwerp, in eenige aangename uren heeft bijgebracht.

De term is gevormd uit het stamwoord „Löss” en het suffix „-(o)ide”. Allereerst rijst nu de vraag,

of het woord „Löss” een zuivere Duitsche term is.

Het Deutscher Wörterbuch von Fr. L. K. Weigand II (Giessen 1910) verklaart „Löss” als volgt: „Im Rheinland von Basel bis Bonn und danach in „der Geognosie (1839 bei Oken, 1, 634). Vgl. da- „zu 1561 bei Maaler Löse”, f.: „das ort ze underst „im schiff, da sich aller wust und unflat oder was- „ser hinzeucht und versamlet”, 1664 bei Duez „die „Losey oder Grundsuppe eines Schiffes”.

In onze mijnwerkerstaal, die hoofdzakelijk op Duitsche dialecten teruggaat, komt de term „Löse” voor. Hij beteekent dan, dat het verband in het gesteente op een of andere wijze verbroken is.

Men zou dus wel aan een of ander verband tus- schen de hier aangehaalde voorbeelden en het be- staan van een eventueel zuiveren Duitschen term „Löss” kunnen denken.

Intusschen is het woord „Löss” (Loess) min of meer internationaal, daar het ook in de Engelsche en Nederlandsche taal voorkomt. Overigens kan de etymologische vraag, of „Löss” al dan niet van Duitsche herkomst is, ons onverschillig laten, zoo- als uit ons verder betoog zal blijken.

Het suffix „-(o)ide”, waarbij de -o- een soort tusschenklank is, gaat terug op het Grieksch „ei- dos”. In samenstellingen luidt dit woord „-eidēs”, b.v. *theo-eidēs* „met de gestalte van een god”,

„godgelijkend”, *anthrôpo-eidês* „in menschelijke gedaante”.

In sommige er mede gevormde termen komt de overgangsklank -o- niet voor. De beteekenis kan vrij vertaald weergegeven worden met: „de gestalte, of het aanzien, hebbende van”. De bevestigende aanduiding houdt dus tegelijkertijd in, dat een voorwerp of een stof, die de gestalte of het

pas Latijnsche. Slechts, waar deze beide talen in den steek laten, bedient men zich van moderne, levende talen. Daarom is het aantal woorden waarbij -id- aan een hedendaagsch woord wordt gehecht, niet zoo groot. Daarentegen zijn de voorbeelden van andere suffixen legio: -iet en -ien.

In de Nederlandsche geologische, viertalige, nomenclator (den Haag, 1929) vind ik o.a.:

Nederlandsch.	Duitsch.	Engelsch.	Fransch.
Veldspaatachtigen	Feldspatvertreter	<i>Feldspathoides</i>	<i>Feldspatides</i>
Granitisch	Eugranitische oder Hy-pidiomorph-kornige Struktur	Granitic, <i>Granitoïd</i> Eugranitic texture	Structure granitique, <i>granitoïde</i>
Gelijkkorrelig	Körnig oder Gleichmäs-sig körnig	Even grained, Equigranular	Grenue, <i>Granitoïde</i>

aanzien van een bepaald voorwerp of stof heeft, niet identiek is met dat voorwerp of die stof, althans daarmede niet identiek behoeft te zijn.

In verlatijnschten vorm is dit suffix „-ida” geworden, in 't Fransch „-ide”. Deze Fransche vorm werd internationaal, ook in dezen zin, dat dit suffix ook achter niet Fransche woorden kan komen.

Om aan te duiden, dat een voorwerp of een stof

Hoe weinig Grieksch het suffix -id- gebleven is, blijkt wel uit het feit, dat men herhaaldelijk hieraan het Latijnsche achtervoegsel -alis- in Franschen of Nederlandschen vorm koppelt (aal, ale, al). Dit leidt er toe, om b.v. in plaats van *kristal-loïd(e)* den term *kristalloïda(a)l* te gebruiken.

Een aantal voorbeelden, ontleend aan de Nederlandsche geologische nomenclator, volgen hier:

Nederlandsch.	Duitsch.	Engelsch.	Fransch.
<i>Kolloïdaal</i>	<i>Kolloïdal.</i>	<i>Colloïdal.</i>	<i>Colloïdal.</i>
Amandelsteenmaaksel, <i>Amygdaloïdaal.</i>	Mandelsteintextur, <i>Amygdaloïdische</i> Textur.	<i>Amydaloidäl</i> structure.	Texture, Structure à noyaux où à <i>amygdales</i> .
Kleindruiventrosvormig, <i>Botryoïdaal.</i>	Kleinnierenförmig, Traubig.	<i>Botryoïdal.</i>	
<i>Spheroidisch</i> , Hagel.	<i>Sphäroïdisch.</i>	<i>Spheroïdal.</i>	<i>Sphéroïdal.</i>
Kogelvormige klieving.	<i>Sphäroïdische</i> Absonderung.	<i>Spheroïdal</i> structure.	Division en boules.
Baalvormige klieving.	Wollsäckförmige Absonderung.	<i>Ellipsoïdal</i> structure, or <i>Pillow</i> structure.	Division en oreillers em-pillés.
Steenachtig, <i>Lithoïdaal.</i>	Steinig.	<i>Lithoïdal.</i>	

op een ander voorwerp of een andere stof lijkt, wordt dit niet meer Grieksche, maar Fransche suffix herhaaldelijk in wetenschappelijke terminologie gebruikt. Vooreerst koppelt men dit verfranschte suffix aan Grieksche woordstammen. Ik herinner slechts aan eenige bekende termen: *anthropoïden*, *metalloïden*, *porphyroïden*, *chloritoïd*, *kristalloïden*, *echinoïden*, *sauroides*, *botryoïdes*, *Euphorbia amygdaloïdes*, e. a.

Vaak koppelt men ook een Latijnsch prefix aan het suffix „-(o)ide”. Enkele voorbeelden mogen hier volgen: *fucoïden* (hierbij is het Grieksche *hhykos* in Latijnsche vorm *fucoh*); *Platanus aceroïdes*; *Calcarina calcitrapoïdes*; *Molluscoïdeae*.

Het is intusschen alleszins begrijpelijk, dat vooral -id- aan Grieksche woordstammen wordt gehecht. Immers in de wetenschappelijke terminologie kiest men in de eerste plaats Grieksche woorden en dan

Een soortgelijk gebruik vond ik in de Zuid-Afrikaansche Paleontologiese Navorsing, Deel I, 2e stuk, pag. 40. Hier gebruikt v. Hoepen den term „*Sigmoidaal*”. Dat het gebruik van het suffix „-(o)ide” niet beperkt blijft tot vorenstaande voorbeelden, blijkt bij van Baren (De Bodem van Nederland, Deel II, blz. 581). Hier vind ik het Noorsche „*Drumlin*” gekoppeld aan het suffix „-(o)ide”, waardoor „*Drumlinoïde*” gevormd is, hetgeen beteekent, op een „*Drumlin*” gelijkend.

Australoïden, *Negroïden* en *Mongoloïden* zijn zeer gebruikelijke termen bij Anthropologen.

Een weer anders, zeer sprekend voorbeeld geeft 't Handwörterbuch der Naturwissenschaften (Bd. II, blz. 1029). Hier vindt men voor *Emulsionskolloïde*: *Emulsoïde*, en voor *Suspensionskolloïde*: *Suspensioïde*.

Een zeer aardig voorbeeld is nog de term „*Cel-*

luloid". Hier doet zich zelfs het merkwaardig geval voor, dat in de uitspraak de „oi-klank" door aanpassing aan de taal in de richting van den „ui-klank" verschoven is.

Het gebruik om Grieksche of andertalige suffixen aan een woord uit een andere taal te koppelen is, evenals we reeds opmerkten, niet alleen tot den uitgang „-id(e)" beperkt.

Men behoeft b.v. slechts een willekeurig mineralogisch werk op te slaan, om te zien, dat het suffix „-iet" of „-it", in het Grieksch *-itēs*, gekoppeld is aan plaatsnamen, persoonsnamen, kleuren, enz. Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken: *Muskoviet*, benaming is afgeleid van *Moscovia* (Rusland).

Andalusiet, benaming is afgeleid van Andalusie. *Faujasiet*, naar den geoloog Faujas de St. Fond. *Dolomiet*, naar den mineraloog Dolomieu.

Alexandriet, ter eere van Czaar Alexander ⁽¹⁾, naar de symbolische groene kleur van Rusland. *Wolframiet*, benaming afgeleid van Wolfram, een mijnwerkersscheldwoord.

Limburgiet, benaming afgeleid van Limburg in het Kaiserstuhlgebied.

In de Franche taal wordt het suffix „-ien" gebruikt om formaties of één der onderverdeelingen aan te duiden, aan welk suffix „-ien" in het Engelsch correspondeert „-ian", die beide teruggaan op het Latijnsche „-anus"!

Maastrichtien, naar Maastricht.

Aachenien, naar Aachen.

Reuverian, naar Reuver.

Teglian, naar Tegelen.

In dit verband beteekenen deze suffixen, dat de betreffende formatie of de onderafdeeling ter plaatse van den naam, waaruit het stamwoord gevormd is, typisch ontwikkeld, of althans goed onderzocht, voorkomt.

Zonder al deze hulpmiddelen zou het vrijwel onmogelijk zijn, om een wetenschappelijke terminologie te vormen. Geen enkele taal is zoo rijk aan woorden, dat zij voor alle gevallen bruikbare, duidelijke termen zou kunnen leveren.

Bij het samenstellen van een term uit woorden van verschillende talen, dient men er echter wel op te letten, dat de nieuw gevormde term ook in zijn onderdeelen de juiste beteekenis weergeeft van hetgeen men er mede wil aanduiden.

Ik geloof te mogen zeggen, dat de door mij, op gezag van een deskundige, gelanceerde term „*Lössoïden*" aan deze voorwaarde voldoet en dat hij in analogie met de vorenstaande voorbeelden in onze taal aanvaard kan worden.

Ik heb vertrouwen, dat mijn leekenpleidooi voldoende is, om het goed recht van dezen term aan te toonen.

Mochten er echter nog bedenkingen tegen bestaan, dan zal ik deze gaarne vernemen, ten einde overleg, met mijn geachten raadsman in deze, te kunnen plegen.

⁽¹⁾ Het doet hier niet ter zake, dat „Alexander" van Griekschen oorsprong is. Daar men bedoeld heeft de symbolische groene kleur in het begrip te leggen, is dit slechts een toevalligheid.

Indien men zich eventueel met de voorafgaande uiteenzettingen niet kan vereenigen, dan is de taalkundige, Pater Dr. Gerlachus Royen O. F. M., die den term „*Lössoïden*" voorsloeg, bereid, door voorbeelden van allerhand kaliber aan te toonen, dat zgn. hybridische woordvormen niet alleen mogelijk zijn, maar dat ze tot de allernormaalste manier behooren om nieuwe woorden te vormen.

VISCUM ALBUM L.

M a r e t a k.

Tien jaar geleden ontbrak deze plant slechts in 2 der 68 gemeenten. Sedert is ze veel vlugger verminderd, dan ik toen verwachtte.

Dit is hoofdzakelijk hieraan toe te schrijven, dat de landbouwers de appelboomen beter verzorgen, want in populieren is ze niet zooveel afgenomen; hieruit is ze ook moeilijker te verwijderen.

Thans zijn er 12 gemeenten, waar ze niet of uiterst weinig meer voorkomt.

Wel is 't gebruik van Mistletoe bij Kerst- en Nieuwjaarsfeest, zooals het eenige jaren geleden in onze streken door de bevolking uit noordelijke provincies ingevoerd, in zwang was, in de laatste drie jaar weer afgenomen. Een Noord-Nederlandsche familie, die te Geulle logeerde, had 'n tak *Viscum* onder de lamp gehangen; ze vond 't vermakelijk, dat 'n Geulenaar vroeg, of dat moest dienen om vliegen te weren. Voor 'n Limburger zou die vraag begrijpelijker geweest zijn, omdat hier vroeger bossen wilgenstokjes en andere planten aan de zoldering gehangen werden, om er tegen den avond de vliegen in te laten kruipen en ze later in een er om heen gespannen zak te vangen. In ieder geval was dit niet zoo'n vieze geschiedenis als de moderne vliegenreigers.

Hoe interessant deze plant voor den botanist ook is, ter opluistering van een feest is ze met haar slordig groen loof en koude witte bessen m.i. niet geschikt. Voor weinig geld leveren onze bloemisten toch ook midden in den winter allerlei kamerplanten met schitterende warme kleuren van bloem, blad en vrucht.

't Grootste verlies, uit botanisch oogpunt, is het verdwijnen, ettelijke jaren geleden, van *Viscum* op 'n *Gewonen Esch* te Bingerade. In Duitschland werd nog in 1920 er aan getwijfeld, of ze ooit op deze boomsoort voorkwam. Noch toen de boom ter plaatse stond, noch na 't vellen was 't, jammer genoeg, mogelijk er 'n goede foto van te nemen; in 't eerste geval, omdat de boom zoo hoog was, in 't andere, omdat de eenige mistelplant die erop groeide, bij 't vallen geheel vernield werd.

Op den *Amerikaanschen Esch* in 't park te St. Gerlach (Houthem) is ze nog gezond; bij opzettelijk uitzaaien is ze op dezen, in tegenstelling met den Europeeschen Esch, gemakkelijk te kweken. Dit is ook 't geval op *Amerikaansche Eiken* en *Hazelaars* in tegenstelling met *Europeesche*.

Ook zijn verdwenen 't *Haagbeukje* en